

AMİSOS / AMISOS

Cilt/ Volume 7, Sayı/ Issue 13 (Aralık/ December 2022), ss./ pp. 469-479
ISSN: 2587-2222 / e-ISSN: 2587-2230
DOI: 10.48122/amisos.1181906

Özgün Makale / Original Article

Geliş Tarihi/ Received: 29. 10. 2022
Kabul Tarihi/ Accepted: 28. 11. 2022

MYRA'DAN TİCARİ AMPHORA FORMLU BİR KERNOS PARÇASI

A KERNOS PIECE FROM MYRA IN THE FORM OF A COMMERCIAL AMPHORA

Beste TOMAY*

Öz

Bu makalenin konusu, Lykia Bölgesi'nin en büyük tiyatrosu olan Myra Tiyatrosu orkestrasında 2020 yılında tespit edilen bir sunu kabı olan ticari amphora biçimli bir kernos parçasıdır.¹ Örnekler ışığında Attis ve Hermes gibi khitonik tanrı ve Rhea, Kybele ve Demeter gibi ana tanrıça inancıyla bağlantılı olduğu bilinen önemli bir kült kabı olan kernoslar, örnekleri Myken Dönemi'nden itibaren özellikle Eleusis'teki kutsal törenlerde kullanıldığı düşünülen ve birçok yerde örneği bulunan, Anadolu'da ise Kaunos Antik Kenti'ndeki Demeter Kutsal Alanı'nda tespit edilen malzemelerdir. Ritüellerde önemli bir yeri olan bu formun, antik dünyadaki yeri irdelenip benzer örneklerle Myra kernosunu karşılaştırma yöntemiyle literatüre dahil etmek hedeflenmiştir. Makalenin konusu olan malzeme, bulunduğu yer konumuyla ne yazık ki bir kontekst içermemektedir. Bu bağlamda bulunduğu yer ile ilişkili bir tarihleme yapılamamıştır. Morfolojik açıdan incelendiğinde en yakın örneği Kaunos örnekleri olduğu için Klasik ya da Hellenistik Dönem'e ait olabileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Myra, Kernos, Kernoi, Lykia, Kült.

* YÖK 100/2000 Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kampüs, Antalya/Türkiye. E-posta: bestetomay@gmail.com ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3612-3657>

¹ Malzemenin çalışma iznini şahsıma veren Kazı Başkanımız Sayın Hocam Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Abstract

The subject of this article is a commercial amphora-shaped piece of kernos, an offering vessel discovered in 2020 in the orchestra of the Myra Theater, the largest theater in the Lycian Region. In the light of known examples, kernos, an important cult vessel known to be associated with chthonic gods such as Attis and Hermes and mother goddess beliefs such as Rhea, Kybele and Demeter, are materials considered to have been used in sacred ceremonies, especially in Eleusis since the Mycenaean Period, have examples in many places and found in the Demeter Sanctuary in the Ancient City of Kaunos in Anatolia. The study aimed to examine the place of this form in the ancient world, which had an important/played a key role in rituals, and include it in the literature comparing the Myra kernos with similar examples. Unfortunately, the material, which is the subject of this article, does not contain a context with its location. In this context, it is impossible to make a dating related to the place it was found. Considering its morphology, it could date to the Classical or Hellenistic Period, as its closest examples are those of Caunos.

Keywords: Myra, Kernos, Kernoi, Lykia, Cult.

Giriş

Lykia Bölgesi'nin en önemli yerleşimlerinden biri olan Myra Antik Kenti,² Orta Lykia'da, Akdeniz'e kadar uzanan Myros Çayı'nın sürükleyip getirdiği alüvyonun oluşturduğu verimli bir ova üzerinde kurulmuştur (Res. 1). Günümüzde bu kent, Antalya ilinin Demre ilçesinde yer almaktadır. Strabon³ Myra'yı denizden 20 *stadion* (Yaklaşık 3,5 km.) uzaklıkta yüksek bir tepenin zirvesinde kurulmuş olarak tanımlamaktadır ve muhtemelen tiyatronun hemen arkasında yer alan akropol yerleşimini kastetmektedir. Kentteki en erken verilerin Klasik Dönem kaya mezarları olduğu düşünülürken,⁴ yeni arkeolojik buluntularla kentin tarihi daha da erkene çekilmiştir.⁵ Myra, Hellenistik Dönem'de kurulduğu bilinen Lykia Birliği'nin üç oy hakkına sahip altı kentinden birisidir. Orta Lykia'daki kentler arasında bu konumda olan tek kent olması, Myra'nın birlik içinde oldukça önemli bir yerde olduğunu gösterir.⁶ Roma Dönemi'nde daha da büyüyen kent, İmparator Hadrian Dönemi'nde (MS 117-138) ticaretin daha da gelişmesiyle büyük bir ivme kazanmıştır. İmparator'un imar faaliyetleri kapsamında, Myra'nın liman mahallesi olarak bilinen Andriake' de, İmparator Hadrian emriyle yaptırılan, Lykia Bölgesi'ndeki iki Granarium yapısından birisi olan *Horrea Hadriani* bunu kanıtlar niteliktedir.⁷ Geç Antik Çağ'da Myra yeni bir ivme kazanmıştır. II. Theodosius (MS 408-450) Dönemi'nde Lykia ve Lykaonia Eyaletlerini birbirinden ayırıp Myra'yı Lykia'nın idari ve dini başkenti yani metropolisi yapmıştır.⁸ Ancak MS 789 yılında yoğun Arap akınları tüm Lykia'yı kuşatmıştır.⁹ MS 802' de Abbasiler ve 12. yüzyılda ise Türkler tarafından fethedilmiştir.¹⁰

Eserin bulunduğu alan olan Myra Tiyatrosu, Lykia Bölgesi'nin en büyük kapasiteli tiyatrosu olup kentin en ihtişamlı yapılarından birisidir. Yapının kazı çalışmaları 2011 yılından bu yana devam etmektedir. Birkaç senedir orkestrada yapılan çalışmalarda kernosun bulunduğu koddan alt seviyede çok sayıda terracotta heykelcikler, kandiller, unguentariumlar ve lykion tespit edilmiştir. Kernosun diğer kutsallık atfedilebilecek buluntulardan farklı seviye

² Myra araştırma tarihçesi için bkz. Mayer 1803; Beaufort 1817; Fellows 1840; Spratt-Forbes 1847; Texier 1849; Benndorf- Niemann 1884; Petersen-von Luschan 1889; Borchhardt 1975; Bean 1997; Marksteiner 2006; 2007; Çevik 2002; 2010a; 2010b; 2010c; 2013; 2015; 2016; 2017.

³ Strab. *Geo.* 14.3.7.

⁴ Çevik vd. 2014, 62-63.

⁵ Ayrıca diğer Klasik Dönem buluntular için bkz. Aygün 2018, 17.

⁶ Çevik 2015, 360.

⁷ Çevik-Bulut 2010, 28; Aygün 2018; Ayrıca detaylı bilgi için bkz., Öztürk 2022.

⁸ Malalas 1986, 199-200; Çevik-Bulut 2010, 28; Akyürek 2014, 3; Doğan 2016, 238.

⁹ Hellenkemper 1993,99-106; Küçükaşçı 2006, 380.

¹⁰ Foss 1994, 3; Erdem 2006, 246; Güçlü 2010, 305-318.

olsa bile orkestrada çıkmış olması bazı soruları düşündürmektedir. Ancak henüz alanın kazısı tamamlanmadığı için net bir bilgi vermek için erkendir.

1. Kernoslar

Antik Dönemde *κέρνος* ya da *κέρχνος* (çoğulu *kernoi*) olarak bilinen kernoslar, törenler için kullanıldığı bilinen bir kap türüdür. Genellikle bu kaplar Rhea, Kybele ve Demeter gibi khitonik ana tanrıça kültü ile ilişkilendirilmektedir.¹¹ Bunun yanı sıra Attis,¹² Corybant¹³ ve Hermes'in ruh taşıyıcı özelliğinden ötürü, Attika'da düzenlenen Anthesterion festivalinde kernosların taşınıp adak olarak tanrıya bırakıldığı söylenir.¹⁴ Xanthoudides, Girit'te tespit edilen kernoslardan yola çıkarak bunların yerel tarım tanrıçası Diktyinna veya Britomartis'e adanmış olabileceğini belirtmiştir.¹⁵ Kernoslar, birçok özel sunu kabı gibi daha çok Demeter Kutsal Alanları'nda bulunan,¹⁶ fakat kazılarda çok da rastlanılmayan bir formdur.¹⁷ Genel kabul gören savlardan biri ise Eleusis kültürünün bir parçası olup, *kernophoria* adı verilen¹⁸ kutsal törenlerde *Kernophoros* (kernos taşıyan) olarak adlandırılan rahibelerin başlarında bu kabı taşıdıkları söylenir.¹⁹ Birçok örneği görülen bu formun prehistorik dönemden itibaren kullanıldığı bilinmektedir.²⁰ Myken Dönemi'nden önce de Anadolu ve Mezopotamya'da, özellikle Tell Abu Hawam ve Ugarit kernosları göz önüne alındığında, fazlaca örneğin olması bu kabın doğu kökenli olabileceğini düşündürmüştür.²¹

Kernosun form özellikleri ise; üzerinde birden fazla küçük kabın yer aldığı²² ve bu her bir küçük kap içerisinde sıvı ve çeşitli hububatın taşındığı²³, birbiriyle bağlantılı, yüksek ayaklı veya simit şeklinde bir kaideye sahip olarak bilinir. Muller, kernosların tarım bereketini sağlamak için yapılan ritüellerde kullanılmış olabileceğini düşünmektedir.²⁴ Literatürde iki türlü kernos olduğu ve Eleusis'e atfedilen örneklerin günümüzde araştırmacılar tarafından hala tartışıldığı görülmektedir. Eleusis kernoslarının, pişmiş toprak, bronz veya altından yapıldığı örneklerinin de mevcut olduğu ve şeklinin krater formunda yapıldığından bahsedilir.²⁵ Ancak bu durum tartışmalı olup bu kapların kernos değil de başka bir kutsal kap olan *plemochoe* olduğu yönündedir.²⁶

Antik Yazar *Athenaeus* kernos hakkında form ve kullanım açısından bilgi vermektedir. “...Üzerine çok sayıda küçük kâse yapıştırılmış pişmiş toprak bir kap. İçlerinde adaçayı, beyaz haşhaş başları, buğday, arpa, bezelye (?), fiğ (?), bakliyat, mercimek, fasulye, heceli (?), yulaf, meyveli kekler, bal, zeytinyağı, şarap, süt vardır ve yıkanmamış koyun yünü. Bu

¹¹ Pollitt 1979, 206; Clinton 1977, 30; Bulba 2019, 225.

¹² Attis kültüründe kernosların kullanımı için Attis'in kendisini hadım ettikten sonra cinsel organını tanrıçaya verdiğini ve Hepding'e göre (1878, 190-191) bir kernosun içerisinde kernophoroslar tarafından taşınıp tapınağa gömüldüğü yönündedir. Detaylı Attis kültü için bkz. Hepding 1878; Akça 2004.

¹³ Harrison 1850, 158.

¹⁴ Deißmann 1985, 232.

¹⁵ Xanthoudides 1905/1906, 19.

¹⁶ Kernoslara ait dağılım tablosu için bkz. Karatas 2014, tab. 5 vd.

¹⁷ Bulba 2018, 2.

¹⁸ Bakalakis 1991, 105.

¹⁹ Xanthoudides 1905/1906, 9.

²⁰ Xanthoudides 1905/1906, 10; Jones 1982, 192; Pollitt 1979, 209; Mitsopoulou 2007, 472-477; Platon 2018, 40.

²¹ Bignasca 2000, 21.

²² Harrison 1850, 159.

²³ Xanthoudides 1095/1906, 9.

²⁴ Muller 1996, 485.

²⁵ Mitsopoulou 2010, 147.

²⁶ Jones 1982, 191 vd, dip.2; Mitsopoulou 2010, 145.

kabı yanında taşıyan kişi liknophoros gibi içindekilerin tadına bakar..." şeklinde aktarmaktadır.²⁷

Kernosların yayılım alanı oldukça geniştir. Mısır, Filistin, Kıta Yunanistan, Kykladlar, Girit, İtalya'da ele geçen örnekler bu savı destekler niteliktedir.²⁸ Anadolu'da Boğazköy ve Kültepe'de örnekleri mevcuttur.²⁹ Frigya'daki kullanımının MÖ. 8. yüzyıldan 6. yüzyıla kadar kullanımının olduğu söylenmektedir.³⁰ Dünyanın birçok yerindeki müze ve kazılarda çok sayıda kernos örnekleri mevcuttur. Boston Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yer alan bir kernos örneğinde de simit kaide ve üzerinde Erken Demir Çağı özelliği gösteren, Kıbrıs ve diğer Yunan yerleşimlerinden bilinen tipte dikey kulplu amphora formunda bir kernos aplikesi vardır ancak ticari formda değildir.³¹ Miletos Humaytepe'de yer alan Demeter Kutsal Alanı'ndan da kernoslar bulunmuştur.³² Tunus'ta MÖ 7. yüzyılın 2. yarısına ve MÖ 6. yüzyıldan MÖ 3. yüzyıla kadar tarihlendirilen nekropol buluntusu kernos örnekleri de yakın zamanda yayımlanmıştır.³³ Atina agorası kernosları, Klasik Dönem'e tarihlendirilen kutsal alanda tespit edilmiştir.³⁴ Bu kutsal alanın hangi tanrı veya tanrıça için yapıldığı bilinmemektedir. Ancak muhtemelen khitonik bir tanrıçaya adanmış olmalıdır.³⁵ Kaunos'ta Anadolu'da çok sık rastlanılmayan yoğunlukta kernoslar bulunmuştur.³⁶ Bunlarla birlikte hydrialar, terracottalar, khytralar, minyatür kaplar ve kandiller beraberinde bulunan önemli kült malzemeleri de kutsal alanın önemini arttırmıştır. Kaunos'daki örneklerin çoğu hydria kernosu örnekleridir. Bulba, buldukları alanda ana kayaya oyulmuş kanallar olması nedeniyle ve formsal açıdan bir çıkarım yapılarak bunların ölümlere su verme amaçlı olabileceğinden bahseder.³⁷ Kaunos kernosları formsal açıdan ve buldukları kontekstle değerlendirildiğinde kentte çalışan bilim insanları tarafından MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

2. Myra'da Bulunan Kernos Parçası (Kat., Res. 3-4, Çiz. 1)

Makalenin konusu olan kernos, yukarıda antik yazar Athenaeus'un tanımladığı formun parçasıdır. Ağız, boyun, kulp ve gövde olarak oldukça iyi korunmuş 5 cm'lik bir ticari amphora formundadır. Dışa doğru yuvarlaklaştırılmış ağızdan daralarak incelen bir boyun, ağız kısmından yükselerek gövdeye inen dikey kulplar, elips şeklinde genişleyen bir gövde ve gövdeden aşağı doğru incelen bir dip ile sonlanır. Ağız kısmında yapım hatasından kaynaklı bozukluk vardır. Üstünde hala şerit boyalar görülebilmektedir. Ağız ve gövdede kırmızımsı sarı tonlar varken, karın ve dip kısmında daha koyu tonlarda, korunmuş boya izleri mevcuttur. Renk farklılıkları olasılıkla fırınlama hatasından kaynaklıdır. Arkasındaki kırık, kabın ana gövdesine applike edildiğini göstermektedir. Applike kısmından yola çıkılarak yüksek kaideli kernosa ait olduğu ve kabın yan kısmına eklendiği anlaşılmaktadır. Malzemenin iç kısmı masif şekilde dolu olmayıp, konservasyonu yapılırken deneme amaçlı çok az miktarda da olsa su alabildiği görülmüştür. Kernos aplikesinin yapımının kaliteli olması, üzerinde Anadolu'dan ve Antik Yunan'dan bilinen örneklerde olduğu gibi boyanmış olması, kabın yapımına özenildiğini gösterir. Kabın bir kontekstte bulunmaması tarihlendirme açısından sorunludur. Ancak örneklerin karşılaştırılması ile özellikle Kaunos örnekleri ile çok benzemesi, üzerinde

²⁷Athenaeus, 11.478c.; Pollitt 1979, 205; Thompson 1987, 448.

²⁸Upton 1941/1942, 20-50, Börker 1997, 61; Özkaya 1997, 23.

²⁹Bkz. Özkaya 1997.

³⁰Özkaya 1997, 10.

³¹Myres 1939, 169-170.

³²Kaya 2019, 260.

³³Njim 2021, 58, fig. 5 vd.

³⁴Shear 1973a, 121-179, lev. 25-26; 1973b, 359-497, lev. 65-67.

³⁵Kron 1999, 79-83; Rotroff 2013, 20 dn. 25; Ayrıca Erken Demir Çağ örneği için bkz. Myres 1914, 68, no 522; Arkaik Dönem kernos örneği için bkz. Acquisitions of the Art Museum 1990-1991, 56-60.

³⁶Doyran 2017a, 2017b, Bulba 2018, 2019, Karatas 2021.

³⁷Bulba 2018, 13.

yer alan boyalardan ve orkestrada yapılan çalışmalarda çok sayıda Klasik-Hellenistik Dönem malzemenin de bulunmuş olmasıyla dönem olarak Klasik Dönem?-Hellenistik Dönem? aralığı önerilebilir.

3. Sonuç

Antik dönemin önemli kült kaplarından biri olan kernoslar, Erken Tunç Çağı'ndan daha geç dönemlere kadar birçok yerde tespit edilmiştir. Buluntu yerleri göz önüne alındığında, hepsinin ortak özelliği khitonik tanrı/tanrıça kültüne yönelik oldukları anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Lykia'nın önemli kentlerinden biri olan Myra'da ele geçen kernos parçası her ne kadar belirli bir kontekst içinde bulunmamış olsa da genel olarak orkestra kazı çalışmalarında tespit edilen Hellenistik Dönem'den binlerce terracotta parçası, çeşitli kandil ve unguentariumlar, çeşitli sunu kapları ve külte işaret edebilecek diğer buluntularla birlikte düşünüldüğünde, bu kernos parçasının aslında kültle ilişkisinin de olabileceğini işaret etmektedir. Myra'daki kernos parçasını, yapılan araştırmalar sonucunda diğer örneklerden farklı kılan en önemli özelliği ticari amphora biçimli olmasıdır. Kernosların kullanımında bereketin artmasının amaçlandığı göz önünde bulundurulduğunda, morfolojik olarak diğer bilinen amphora biçimli kernoslar gibi olmayıp, sivri dipli ve tam bir ticari amphora biçiminde şekillendirilmesi, kentin önemli bir ticaret kenti olduğu bilinmekle beraber, ticaretteki artışın, verimin, üretimin artmasına adanmış olabileceğinden dolayı form seçiminin bu olduğu önerilebilir. İlerleyen dönemlerde kentte yapılacak olan çalışmalarda kontekst barındıran örnekler bulunduğu taktirde mevcut parçanın da gerek tarihlendirilmesi gerekse de net formu açısından aydınlatıcı olacaktır.

Katalog

Buluntu Yeri ve Seviyesi: Tiyatro-Orkestra, O-D5,-379 cm.

Üretim Tekniği: Çark Yapımı

Korunma Durumu: Ağız kısmında küçük bir kırık vardır.

Eserin Ölçüleri:

Korunmuş Ağız Çapı: 1.9 cm

Korunmuş Yükseklik: 5 cm

Kulp Uzunluğu: 2.1 cm

Kulp Kalınlığı: 0.6 cm

Gövde Çapı: 3 cm.

Cidar Kalınlığı: 0.35 cm

Dip Çapı: 0.8 cm

Aplike genişliği: 2.5 cm

Hamur Tanımı: Orta derecede fırınlanmış, iç kısmı yanık, yer yer küçük gözenekli, büyük ve bol kalsit, çok ve küçük kum, az ve küçük mika katkıdır.

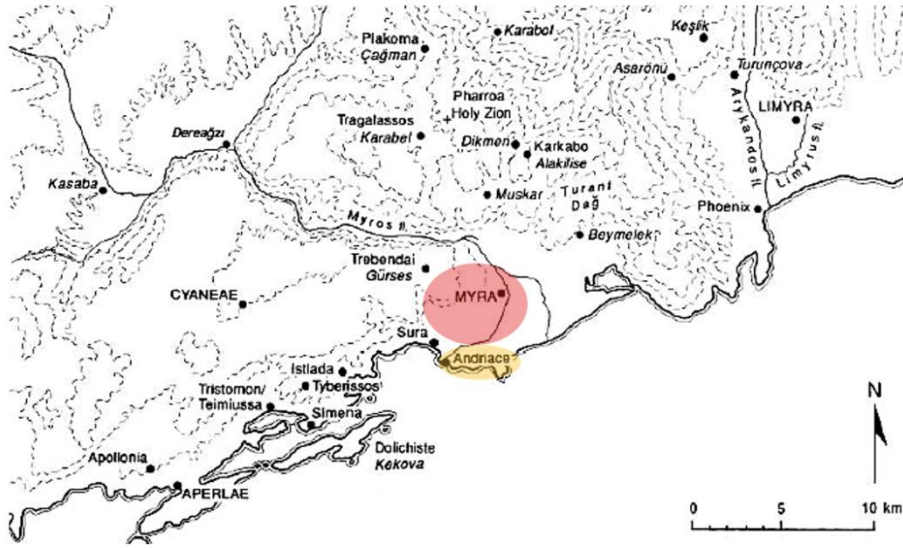
Hamur Rengi: 2.5 Y 8/3 (Pale Brown)

Yanık kısım : 2.5 YR 6/2 (Pale Red)

Astar Rengi: 10 YR 7/3 (Very Pale Brown)

Boya Rengi: 5 YR 4/6 (Yellowish Red), GLEY 1 2.5/N (Black)

Benzer Örnekler: Bulba 2018, 16, res. a ve b

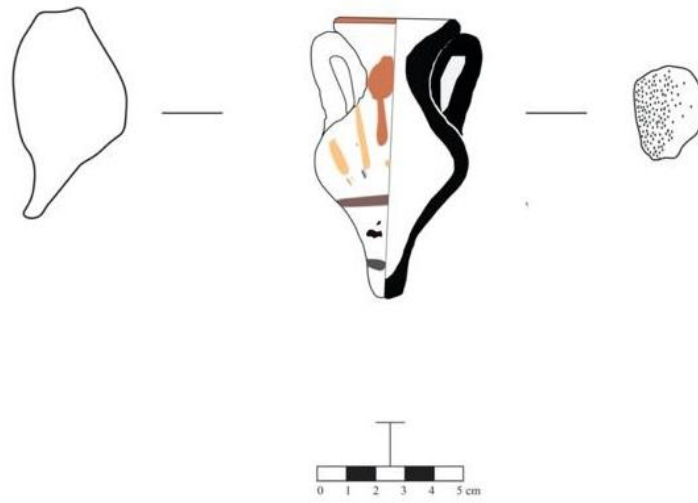
Res. 1: Myra'nın Lykia Bölgesi'ndeki Konumu (Foss 1994)

Res. 2: Myra Tiyatrosu Orkestrası Kernos Parçasının Bulunduğu Alan (Myra-Andriake Kazıları Arşivi)

Res. 3: Myra'dan bulunan Kernos parçasının ön, yan ve arka yüzü (Myra-Andriake Kazı Arşivi)

Res. 4: Myra Kernos Parçası çizimi (Myra-Andriake Kazı Arşivi)

Çıkar Çatışması / Conflicts of Interest: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declare no conflict of interest.

Kaynakça

- Acquisitions of the Art Museum 1990, *Record of the Art Museum, Princeton University, 1991*, Vol. 50, No. 1, 16-69.
- Akyürek, T. E. 2014, "Andriake. Geç Antik Çağ'da Myra'nın Limanı", *Toplumsal Tarih*, 246, Haziran: 52-57.
- Akca, S. 2004, *Yazılı Kaynaklar ve Arkeolojik Belgeler Işığında Attis Kültü*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.
- Alkan, M. 2013, *Klasik Çağ'dan Erken Bizans'a Myra Kenti ve Teritoryumu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.
- Athenaios, *Deipnosophisticarum Epitome*, Kullanılan Metin ve Çeviri: The Deipnosophists. Trans. C. B. Gu-lick. London - New York 1928 (The Loeb Classical Library).
- Aygün, Ç. A. 2018, *Myra'nın Limanı Andriake'nin Yerleşim Planı*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.
- Bakalakis, G. 1991, "Les kernoi Éleusiniens", *Kernos*, 4, 105-117.
- Bean, G. E. 1997, *Eskiçağda Lykia Kıyıları*, (Çev. H. Kökten). Arion, İstanbul.
- Beaufort, F. R. 1817, *Karamania, or a Brief Description of the South Coast of Asia Minor*, London.
- Benndorf, O.-Niemann, G. 1884, *Resien im Südwestlichen Kleinasien Band I. Reisen in Lykien und Karien*, Wien.
- Bignasca, A.M. 2000, *I Kernoi Circolari in Griente e in Occidente: Strumenti di Culto e Immagini Cosmiche*, Freiburg, Schweiz: Univ.-Verl.; Göttin- gen: Vandenhoeck und Ruprecht
- Borchhardt, J. (Ed.). 1975, *Myra: Eine Lykische Metropole in Antiker und Byzantinischer Zeit*, İstanbuler Forschungen Band 30, Berlin.
- Bulba, M. 2018, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Seramik Buluntular", *Mediterranean Journal of Humanities*, 1-21.
- Bulba, M. 2019a, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Kandiller", *Phaselis*, V, 31-41.
- Bulba, M. 2019b, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Mimarisi ve İdentifikasyonu", *TÜBA-AR*, 24, 209-236.
- Clinton, J. C. 1977, *A Late Antique Shrine of Liber Pater at Coca*, Brill Archive.
- Çevik, N. 2002, *Taşların İzinde Likya*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Çevik, N. 2010a, "Myra. The Sunken Metropolis of St. Nicolas", *Current World Archaeology*, 41, 18-25.
- Çevik, N. 2010b, "Myra ve Limanı Andriake. Kazılar Başlarken Ön-Düşünceler", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 134, 53-82.
- Çevik, N. (Ed.), 2010c, *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya.
- Çevik, N.-Bulut, S. 2010, "İkinci Kazı Sezonunda Myra ve Limanı Andriake", in: N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, Antalya: 25-118.

- Çevik, N. 2013, “Arkeoloji ve Emek. Myra ve Andriake Kazılarında 4 Yıl”, *Aktüel Arkeoloji*, 35, 4-13.
- Çevik, N.-Bulut, S.- Aygün, Ç. A. 2014, “Myra’nın Limanı Andriake”, in: Ladstatter, S., Pirson, F., Schmidts, T., (Eds.), *Hafen und Hafenstadte im östlichen Mittelmeerraum von der Antike bis in Byzantinische Zeit, Neue Entdeckungen und aktuelle Forschungsansätze*, BYZAS, 19/1, 225-244.
- Çevik, N., 2015, *Lykia Kitabı*, K. Dörtlük, R. Boyraz Seyhan (Eds.), Antalya, 358-389.
- Çevik, N. 2016, “Mür Soluyan Kent: Myra”, H. İşkan- E. Dünder (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, İstanbul: 224-237.
- Çevik, N. 2017, “Myra: The Hidden Metropolis of Lycia”, *Aktuel Archaeology Magazine*, 19, 39-51.
- Doğan, S. 2016, “Likya’da Bir Hac Merkezi: Myra Aziz Nikolaos Kilisesi”, H. İşkan ve E. Dünder (Ed.), *Lukka’dan Likya’ya Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, İstanbul, 238-259,
- Doyran, M. 2017a, “Kaunos Demeter Kutsal Alanı’nda Thesmophoria Bayramının İzleri”, Eds. M. Doyran- B. Özen-Kleine- U. Çörtük - S. Özen, *Uluslararası Anadolu’da Demeter ve Diğer Ana Tanrıça Kültleri Sempozyumu*, 25-28 Haziran 2014 İzmir, 1-14.
- Doyran, M. 2017b, “Kaunos Kernoslari”, Eds. A. Diler, S. Özen & U. Çörtük, *50. Yılında Kaunos*, 59-65.
- Erdem, İ. 2006, “Ortaçağ Sonlarında Likya Levant Ticareti ve Türkmenler (12.-15. yy.)”, K. Dörtlük- B. Varkıvan- T. Kahya- J. des Courtils- M. Doğan- Alparslan- R. Boyraz (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu (7-10 Kasım 2005, Antalya)*, *Sempozyum Bildirileri I*, Antalya, 243-251.
- Foss, C. 1994, “The Lycian Coast in the Byzantine Age”, *Dumbarton Oaks*, 48, 1-52.
- Güçlü, M. 2010, “Selçuklulardan Cumhuriyet’e Demre Bölgesi”. Ed. N. Çevik, *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, Antalya, 305-318.
- Harrison, J.E. 1908, *Prolegomena to the Study of Greek Religion*, The University press, Cambridge.
- Hellenkemper, H. 1993, “Lykien in die Araber”. Eds. J. Borchardt & G. Dodesch, *Akten des II. internationalen Lykien Symposium I*, Wien 6-12 Mai 1990. Wien, 99-106.
- Hepding, H. 1967, *Attis, seine Mythen und sein Kult*, Töpelmann, Berlin.
- Malalas, J. 1986, *The Chronicle of John Malalas*, Çev. E. Jeffreys, M. Jeffreys & R. Scott, Melbourne.
- Jones, E. 1982, “Another Eleusinian Kernos from Laureion”, *The Annual of the British School at Athens*, 77, 191-199.
- Karatas, A.M.S. 2014, *The Sanctuaries of Demeter in Western Asia Minor and on the Islands Off the Coast*, (Unpublished PhD Thesis), Bristol.
- Karatas, A.M.S. 2021, “Rituals and Votive Offerings at the Sanctuary of Demeter in Kaunos”, *Mouseion Series*, III/17, 273–321.

- Kaya, E. 2020, "Damıtılmış Temsiller: Anadolu'da Kült Kontekstinde Bulunan Minyatür Kaplar Üzerine", *Arkhaia Anatolika, Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi*, 3, 245-254.
- Kron, U. 1999, "Patriotic Heroes", Ed. R. Hägg, *Ancient Greek Hero Cult. Proceedings of the Fifth International Seminar on ancient Greek Cult*, Göteborg University, 21-23 April 1995, Stockholm, 61-83.
- Küçükaşçı, M. S. 2006, "VII-XII. Yüzyıllarda Likya'ya Arap İlgisi", K. Dörtlük-B. Varkıvanç, T. Kahya-J. des Courtils-M. Doğan-Alparslan-R. Boyraz (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu (7-10 Kasım 2005, Antalya), Sempozyum Bildirileri I*, 375-383.
- Marksteiner, T. 2006, "Andriake Yüzey Araştırması 2005 Yılı Çalışmaları/Surveys in Andriake in 2005", *ANMED*, 4, 41-46.
- Marksteiner, T. 2007, "Andriake Yüzey Araştırması 2006/Surveys in Andriake in 2006". *ANMED*, 5, 98-101.
- Mayer, L. 1803, *Views in the Ottoman Empire, Chiefly in Caramania, A Part of Asia Minor hitherto unexplored; with some curious selections from the islands of Rhodes and Cyprus, and the celebrated cities of Corinth, Carthage, and Tripoli: from the original drawings*, London.
- Mitsopoulou, C. 2007, *To ieró της Δήμητρας στην Κύθνο και το αττικό ελευσινιακό σκεύος* (volumes 1-3), (Unpublished PhD Thesis), National and Kapodistrian University of Athens.
- Mitsopoulou, C. 2010, "De nouveaux Kernoi pour Kernos...", *Kernos*, 23, 145-178.
- Muller, A. 1996, "Thasos, Etudes Thasiennes XVII. Les terres cuites votives du Thesmophorion", *De l'atelier au sanctuaire*, Paris.
- Myres, J. L. 1914, *Handbook of The Cesnola Collection of Antiquities From Cyprus*, The Metropolitan Museum of Art, Newyork.
- Myres, J. L. 1932, "A 'Kernos,' or Ring-Vase in the Museum of Fine Arts", *Massachusetts Man*, 39, 169-170.
- Njim, A. 2021, "Les Kernoi Phénico-Puniques a Tête de Bélier", *Revue Tunisienne d'Archéologie*, 6, 35-74.
- Özkaya, V. 1997, "Frig Seramiğinde Kernoslar", *Arkeoloji ve Sanat (Temmuz-Ağustos)*, İstanbul.
- Öztürk, İ. 2022, *Andriake Granariumu ve Sosyo-Ekonomik Etkisi*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya.
- Petersen, E., von Luschan, F. 1889, *Resien im Südwestlichen Kleinasien Band II. Reisen in Lykian Milyas und Kibyrtis*, Wien.
- Pollitt, J.J. 1979, "Kernoi From the Athenian Agora", *Hesperia*, 48, 205-233.
- Rotroff, S. I. 2013, "Industrial Religion: The Saucer Pyres of the Athenian Agora", *Hesperia Supplement*, 47, Athens.
- Shear, T. L. 1973a, "The Athenian Agora: Excavations of 1971", *Hesperia*, 42, 121-179.
- Shear, T. L. 1973b, "The Athenian Agora: Excavations of 1972", *Hesperia*, 42, 359-407.

- Strab. Geo. Strabon. *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika)*, (Çev. A. Pekman), İstanbul 1993.
- Texier, C. 1849, *Description de l'Asie Mineure III*, Paris.
- Thompson, H. A. 1987, *Hellenistic Pottery and Terracottas*, American School of Classical Studies at Athens.
- Xanthoudides, S. 1905/1906, "Cretan Kernoi", *The Annual of the British School at Athens*, 12, 9-23.